

Căzuți din junglă

Alexandru N. Stermin (n. 1985, Viștea de Sus, jud. Brașov) este biolog și explorator. Predă la Facultatea de Biologie și Geologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj cursuri de anatomia comparată a vertebratelor, neurobiologie și evoluția creierului, etologie, bioetică și ecologie umană. Este licențiat în biologie și teologie, a absolvit un masterat în filozofie și un program de formare în psihoterapie pozitivă. A participat la expediții în jungla Americii de Sud și în Siberia, a fost bursier la Universitatea din Greifswald și la Universitatea de Stat din Rio de Janeiro. Se implică activ în popularizarea științei și conservarea naturii. În 2015 a contribuit la seria *Fauna României (Păsări)* publicată de Academia Română. În 2017 și-a lansat prima carte, *Jurnalul unui ornitolog*, iar în 2021 *Călătorie în jurul omului*, care a devenit un bestseller Humanitas. Scrie articole în revistele *Sinteza* și *National Geographic*. A primit din partea Universității Babeș-Bolyai Premiul de Excelență pentru implicarea culturală și deschiderea spre comunitate (2021) și Premiul de Excelență în Educație (2022).

ALEXANDRU N. STERMIN

Căzuți din junglă

POVEȘTILE UNUI EXPLORATOR

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Cuprins

<i>Avertisment</i>	9
Prima poveste	11
Poveste dintr-un colț de junglă	18
Expediția din Siberia	28
Povestea insulelor – despre frumusețea și tragismul lor	50
În căutarea instinctului pierdut	58
Sunt un Caboclo	74
Păsările și oamenii dintre lumi	95
Caboclo în creștinism	110
Dragostea din mijlocul junglei	123
Imaginația și Carnavalul de la Rio	134
Întoarcerea în jungla urbană	151
Decizia vaccinării	169
Omul și Natura în primul an de pandemie	181
Peisajul fricii și evoluția solidarității	194
Bunicul meu și balaurul	208
<i>Homo sapiens</i>	213
<i>Mulțumiri</i>	223

Avertisment

Vă previn: această carte este o junglă! Momentul în care veți începe s-o citiți va fi, în fapt, debutul unei expediții. Ca orice expediție, este despre lumea din jur și din noi. Chiar dacă în mintea noastră prefigurăm un traseu – ajutați de cuprins și de titlu –, în realitate știm mereu de unde începem, dar nu și unde vom ajunge sau ce vom întâlni pe drum.

Cu toate că poveștile dintre aceste coperte nu sunt doar despre junglă, cartea în sine este o junglă pentru că asta duc eu în ființa mea – și voi, noi toți, cei căzuți din junglă. Nu știu de-i blestem sau binecuvântare, dar, când ne reîntoarcem în ea, pădurea se trezește în noi. Chiar dacă izbutim să ieșim afară, ea va rămâne înăuntru, în ființa noastră, pentru totdeauna.

Ca în orice expediție prin junglă, de multe ori nu ne vom mai vedea calea, nu vom mai ști încotro să o luăm, și atunci cea mai mare binecuvântare va fi faptul că putem măcar să mai facem un pas, și încă unul, pe rând. Așa, încet, ne vom croi cărarea în timp ce înaintăm. Vor fi momente în care ne vom abate de la drum prin capilarele junglei, seduși de mister și atrași de necunoscut. Nu vă neliniștiți. Când veți crede că ne-am rătăcit, o să facem ceea ce se face în asemenea situații: ne întoarcem în punctul în care ne-am

rupt de potecă. Fiind într-o junglă, e firesc să ne temem uneori pentru viața noastră sau, mai bine zis, pentru viața unor părți din noi. Dar, când vom ajunge la celălalt capăt al junglei, sper că, la fel ca mie, o să vă fie deja dor de ea, de jungla din care am căzut.

Prima poveste

Eram copil, să fi avut nouă-zece ani, nu mai țin bine minte, dar știu cum scotoceam prin garaj. Acolo, pe după lavițe, lăzi, dulapuri vechi și cutii, puteai să găsești orice. Erau toate așezate grămadă, pe lângă perete, de o parte și de alta a mașinii. În ziua aceea mașina nu era acasă, ceea ce însemna că părinții mei se aflau la serviciu. Era vară, lumina galbenă cădea din cer pe poarta deschisă a garajului. Profitam mereu de zilele în care ai mei nu erau acasă și mă rugam de bunica să mă lase pe deal. De cele mai multe ori îmi îngăduia.

Dealul era și el un fel de garaj, dar plin de sălbăticiuni. Bunica mă lăsa mereu cu o condiție: din când în când să mă uit spre munte, iar în ceasul în care umbra mi-o sta drept în față să vin acasă. De data asta nu m-am dus însă pe deal. Fără să știu, urma o altă aventură.

După o ladă mare de lemn, plină de mălaiul din care făceam mămăligă, am găsit o carte. Din câte îmi amintesc era mică, aproape pătrată, cam cât palma unui om adult. Colțurile îi erau întoarse, marginile copertelor, roase de vreme. Am scuturat-o de praf, i-am șters cu palmele coperta și i-am citit titlul. De atunci, până voi muri, am să-mi aduc

aminte acel titlu și adâncimea cu care ecoul lui a rezonat în mine: îmi spunea atât de multe, de parcă îl știam dinainte să mă fi născut. Eram în starea pe care o am când văd lucrările lui Brâncuși. E ceva arhaic, adânc, parte din mine și aparte.

Am luat cartea. A fost prima carte pe care am citit-o. Prima poveste pe care mi-am spus-o de parcă o știam, în timp ce mă minunam descoperind-o: *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*. Mă pomenesc și acum povestind-o prietenilor când mergem cu mașina, la drum lung, o spun studenților și o spun nepoților mei. De fapt cred că mi-o tot spun mie. O descopăr mereu la fel de proaspătă ca în prima zi și îi găsesc noi și noi înțelesuri. Când am citit interpretarea lui Noica la acest basm, s-au cutremurat continentele ființei mele.

Copil fiind, eram fascinat de partea din mijloc a poveștii, de aventura lui Făt-Frumos, care, călare pe calul său, a trecut prin cele trei mari încercări: lupta cu Gheonoaia „atât de rea, încât nimeni nu a călcat pe moșia ei fără să fie omorât“, apoi cu Scorpia, „soră cu Gheonoaia, care de rele ce sunt nu pot să trăiască la un loc“, și, la finalul călătoriei, trecerea prin pădurea „deasă și înaltă, unde stau toate fiarele, cele mai sălbatice din lume, ziua și noaptea păzesc cu neadormire și sunt multe foarte“.

Ajuns adolescent, mă gândeam mereu la partea de poveste în care Făt-Frumos se pregătea de călătorie, răscolea trei zile și trei nopți prin toate lavițele castelului ca să găsească și să aleagă armele și veșmintele vechi ale tatălui său. Cum povestea el cu caii și cum l-a găsit și l-a îngrijit pe calul ce avea să-i fie călăuză.

După ce am împlinit 20 de ani, am început că cred că esența poveștii stă în partea ei de început. Episodul prim

este în fapt izvorul tuturor poveștilor din lume. Împăratul și împărăteasa nu puteau avea copii și, după ce s-au străduit să caute leacuri, au ajuns la un „unchiaș“ care le-a spus că poate să-i ajute, însă împlinirea dorinței le va aduce întristare și parte n-o să aibă de copil.

Când s-a apropiat timpul nașterii, fătul nu voia să se nască și plângea. Ca să-l convingă, împăratul a încercat să-l liniștească și i-a făgăduit tot felul de lucruri. I-a promis împărăția cutare și cutare, fete de împărat ca soție și câte și mai câte. Dar copilul tot nu se năștea. Până când i-a spus:

— Taci, fătul meu, că ți-oi da *tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte!*

Atunci copilul tăcu și se născu.

Înainte să fac 30 de ani, mi-am dat seama că splendoarea poveștii stă de fapt în ultima ei parte. Aceea când Făt-Frumos ajunge în mijlocul pădurii pline de dihăanii sălbatice, la castelul unde este întâmpinat de stăpâna care, aflând că flăcăul caută *tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*, i-a spus: „aci este“. Am înțeles atunci că *tinerețea-fără-bătrânețe-și-viața-fără-de-moarte* e un spațiu și mi-am pus în gând să-l caut.

În ziua aceea a copilăriei mele când am citit cartea, am început să-mi fac o idee despre viață și lume. Mi-am dat seama că viața e o aventură a căutărilor. Că lumea e populată de feți-frumoși, zâne, stăpâne, unchiași, Gheonoaie și Scorpii, cai fermecați, păduri sălbatice și un „aci“ – spațiul *tinereții fără bătrânețe și vieții fără de moarte*. De-a lungul vremii, mi-am ales inconștient rolul: în povestea vieții mele era firesc să vreau să fiu personajul principal – Făt-Frumos.

Am venit greu pe lume. Vreme lungă părinții mei s-au străduit să aibă copii și abia după șapte ani m-am născut. Spre finalul adolescenței mele, mă găseam în punctul în

care îmi doream să pot discuta cu cineva despre lucrurile pe care oamenii nu le aduc în dialog, pentru că dialogul pe aceste teme nu poate duce, de cele mai multe ori, la o concluzie clară și univocă. Despre problemele care nu au soluție, despre întrebările care nu au răspuns și despre umbrele cu care vine perioada adultă a vieții. Despre *tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte* pentru care am venit pe lume și care, se pare, nu era de găsit. Despre celelalte, toate probleme pentru care există soluție, aveam sprijinul părinților mei.

Am început să caut printre arme și haine vechi. Țin minte cum am găsit într-o librărie o carte, îi văd și acum titlul și îmi amintesc textura copertei. Am cumpărat-o și am început s-o citesc. După ce am terminat-o, nu m-am mai oprit din citit cărți. Așa am descoperit fascinația gândirii și a filozofiei – armele și veșmintele vechi ale lumii.

Tot citind, am început să gândesc, și așa am început să scriu – ca să-mi cunosc mai bine gândurile. Învățam să mânuiesc armele și să curăț hainele, să le aduc în vremea vieții mele. Cartea pe care am pomenit-o era *Scrisori către fiul meu* de Gabriel Liiceanu. I-am descoperit apoi pe Cioran, pe Noica, Agamben, Freud. Când l-am citit pe Jung, am înțeles legătura dintre noi și povești.

Am găsit și calul, căci m-am înscris la facultate la biologie și am început să descopăr și să pricep fascinația științei, resursele și capacitatea ei de a „cunoaște și înțelege lumea“. Am început prin a descifra lumea păsărilor cu determinatorul¹ tradus de Dan Munteanu și m-am lăsat prins în dialogul cu știința prin cărțile lui Desmond Morris; apoi l-am cunoscut pe Edward O. Wilson, care s-a stins chiar în ziua

---

1. Un ghid de teren al tuturor păsărilor din Europa.

în care scriam aceste rânduri, prin el am descoperit atracția sociobiologiei. Încet, încet, o cavalcadă de nume, voci și idei au invadat teritoriul minții mele. Știința, asemenea calcului, părea că știe unde este tărâmul *tinereții fără bătrânețe și vieții fără de moarte*. Am continuat să învăț din știință și să citesc din filozofie.

Pe măsură ce trecea timpul, am început să-mi dau seama că, oricât de minunată pare povestea, Făt-Frumos nu sunt – nu creșteam într-un an cât alții în șapte, nici nu aveam capacitatea să învăț într-o lună cât alții într-un an. Ba din când în când mă visam zburând pe un găscan, asemenea lui Nils Holgersson, și nicidecum călare pe un cal. Am înțeles că sunt altceva, ceva mai lumesc, ceva ce fiecare dintre noi poate să fie, ceva legat de ceea ce a vrut Aristotel să numească prin *filozofie* – acea știință sublimă care include cunoașterea Naturii, a omului, a cunoașterii înseși și a tot. Doar că eu nu sunt filozof, eu sunt ceva din ființa acestui concept. Pentru Aristotel termenul avea în el un sens dinamic, mișcător, avea ceva din spiritul unui verb ce reprezenta căutarea. Așa am înțeles că eu sunt un căutător.

La 30 de ani, de frica morții, am pornit să caut *tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte*: am făcut înconjurul Lumii, am fost în ținuturile celor două surori diferite – Los Angeles și Beijing –, am traversat jungla plină de vietăți, în mijlocul ei am găsit papagalii pe care îi căutam și, fascinat de ei, am ajuns pe Valea Plângerii, iar de acolo m-am întors acasă.

Am început să povestesc lumii aventura căutării mele în *Călătorie în jurul omului*. Mi-am dat seama la întoarcerea acasă că în aventura mea într-adevăr am găsit *tinerețea fără bătrânețe și viața fără de moarte*.

Aci este! În spațiul poveștii. Am descoperit, povestind, tărâmul sacru în care se dizolvă locurile și timpurile, în

care, dincolo de împărați, feți-frumoși, zâne, zmei, scorpii și alte făpturi fermecate, găsești înțelepciunea să te întrebi, curajul să cauți, armele cu care să te lupți, tăria să mergi înainte, nădejdea că vremea împlinirii năzuințelor tale o să vină și, dincolo de toate, încredințarea că tu ești personajul principal în povestea vieții tale. Tot acesta este și tărâmul în care ai libertatea de a alege să fii și să devii ce vrei în marea poveste a Lumii în care te găsești. Poveștile sunt *tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*.

În paginile care urmează nu e decât o altă invitație în *aci-ul tinereții fără bătrânețe și vieții fără de moarte*. Așa că încalecă și haide împreună cu mine pe acest tărâm în care, povestindu-ți căutările și aventurile mele, vom descoperi împreună una dintre marile povești ale lumii în care am venit, povestea Omului și a Naturii.

Este, în fapt, povestea a trei întâlniri. Vom merge cale lungă din pământurile înghețate ale Siberiei spre insulele reci ale Islandei și Scoției și până pe coasta caldă a Braziliei, pentru a descoperi felul în care Omul, în istoria și actualitatea sa, a năvălit și năvălește încă în Natura din jurul său. De aici vom păși spre junglele adânci de pe insule păzite de ocean și vom evada în Carnavalul de la Rio, ca să descoperim întâlnirea Omului cu Natura din el. În final, vom căuta să explorăm experiența izolării din mijlocul caselor și al comunităților noastre, cu care ne-am confruntat în acel prim, și parcă nesfârșit an, al pandemiei de Covid-19, când, într-un fel, Natura a fost cea care a năvălit peste Om.

Cu cât vom merge mai departe, prin Siberia sau mai adânc, spre inima junglei, vom păși fără să ne dăm seama spre profunzimile ființei noastre. Primul călător al Europei, Francesco Petrarca, a luat cu el o carte, *Confesiunile* lui Augustin, și a urcat pe muntele Ventoux: urcușul său și titlul

cărții sunt o metaforă pentru călătoriile care, prin natura lor, prilejuiesc întâlnirea cu universul înconjurător și cu sinele cel mai adânc. Pentru că, așa cum spune Petru Creția despre Marcus Aurelius, stăpânul unui imperiu vast, care cuprindea lumea din Scoția până în Sahara și din Oceanul Atlantic până în Mesopotamia, „acest om, a cărui grijă era neîncetat chemată spre largul plin de dezastre al lumii, a înțeles că trebuie să ne întoarcem asupra realității noastre lăuntrice“.

Plecând în Lume ne întoarcem spre noi, descoperind Natura ne cunoaștem pe noi, căci, după cum v-am spus, despre asta e povestea mea, despre Om și Natură.